

Asia: VN/11426/2025

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi valtakunnallisista työvoimapula-aloista

Työvoimapula-alojen määrittelyn metodi

Metodilla, josta kerrotaan muistiossa, saadaan määriteltyä yhdeksän ammattialan listaus valtakunnallisista työvoimapula-aloista. Listaus ei paljoo poikkea hallituksen esityksen liitteenä olleesta ensimmäisestä luonnoksesta. Onko metodi hyvä ja kattava valtakunnallisten työvoimapula-alojen määrittämiseksi?

Ei

Muuta lausuttavaa

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ajatus työnteko-oikeuden laajentamisesta on tervetullut, mutta toteutus ei auta osaajapulan ratkaisemisessa

Palvelualojen työnantajat ry (Palta) kiittää Työ- ja elinkeinoministeriötä mahdollisuudesta lausua luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi valtakunnallisista työvoimapula-aloista. Palta on EK:n suurimpia jäsenliittoja ja edustamme noin 2 500 palvelualoilla toimivaa jäsenyritystämme. Työllisyyden tuleva kasvu nojaa vahvasti palvelualoihin – uudet yritykset ja työpaikat syntyvät yksityisiin palveluihin. Työllisyyden kestävä kasvattaminen ja sujuva työllistymiseen johtava maahanmuutto ovatkin alan yritysten tulevaisuuden kannalta kriittisiä.

Palta pitää tervetulleena kaikkia toimia, joilla vauhditetaan työttömänä olevien maahanmuuttajien työllisyyden kasvattamista sekä joustavoitetaan kansainvälisten osaajien työlupabyrokratiaa. Paltan pitkäaikainen tavoite on ollut saatavuusharkinnasta luopuminen, koska se viivästyttää oleskelulupaprosesseja sekä tuottaa julkiselle hallinnolle turhaa hallinnollista kuluja. Tästä näkökulmasta ehdotettu asetus on tervetullut ja täysin oikeansuuntainen.

Nyt ehdotettavan asetuksen perimmäisenä tavoitteena on laajentaa työntekijän oleskeluluvan työnteko-oikeutta aidosti todetulle työvoimapula-alalle. Erinomaisesta tausta-ajatuksesta huolimatta, valtioneuvoston asetuksesta on kuitenkin tulossa pannukakku, joka ei tule käytännössä helpottamaan eri puolilla Suomea todennettua työvoimapulaa.

Perusongelmina ehdotetussa asetuksessa ovat työvoimapula-alojen määrittelyn pohjana käytettävät tietolähteet (Työmarkkinatorin tuottama virheellinen tilastotieto avoimista työpaikoista) ja tiukkoja kattavuus- ja prosenttimääreitä sisältävä metodi, jolla näennäisesti huomioidaan eri alueiden työlopulinjaukset. Lisäksi asetuksen työvoimapula-alojen määrittely perustuu peruutuspeiliin/historiatietoihin, jolloin lähtökohtaisesti asetus on jo työelämän osaamistarpeiden näkökulmasta myöhässä.

Iso ongelma myös on, että nyt ehdotetut 9 valtakunnallista työvoimapula-alaa (lääkärit, sairaanhoidon ammatit ja palomiehet) ovat ammatinharjoittamisluvilla säädeltyjä ammatteja, jotka vaativat korkeakoulutasoisia koulutus- ja pätevyysvaatimuksia sekä ovat palkkaluokaltaan suhteellisen korkeita. Näissä tehtävissä työskentelevillä kolmansien maiden kansalaisilla on jo lähtökohtaisesti joustavampi erityisasiantuntijan oleskelulupa. Käytännössä tämä tarkoittaa, että vain muutamat TTOL-luvalla Suomessa olevat pystyisivät työllistymään tai vaihtamaan alaa ehdotetussa asetuksessa säädeltyihin ammatteihin. Tästäkään näkökulmasta ehdotetulla asetuksella ei tule olemaan mitään käytännön merkitystä työnhakijan, työnantajan tai työvoimapulan näkökulmasta.

Työmarkkinatorin tuottama tilastotieto avoimista työpaikoista ei vastaa todellisuutta

Asetusluonnoksen mukaan työvoimapula-ammatteja määriteltäessä hyödynnettäisiin tilastotietoja eri ammattiryhmien avointen työpaikkojen ja työttömien työnhakijoiden määrästä. Käytännössä tämä tarkoittaisi avoimien työpaikkojen tietolähteenä Työmarkkinatoria.

Jo vuosia on tunnustettu, että yksityisen sektorin työnantajat eivät käytä juurikaan Työmarkkinatoria avoimien työpaikkojen ilmoitteluun ja rekrytointia tehdään hyvin pitkälle yksityisten henkilöstöalan yritysten kautta. Julkista työvoimapalvelua ei mielletä tehokkaaksi, joustavaksi tai työnantajan imagoon sopivaksi rekrytointikumppaniksi. Työmarkkinatorin ei uskota palvelevan sopivan profiilin omaavien osaajien löytymisessä. Työttömille työnhakijoille säädetty säännöllinen työhakuvelvollisuus on myös karkoittanut osan työnantajista Työmarkkinatorilta, koska alustalla avoimen työpaikan ilmoittaminen kasvattaa todennäköisyyttä saada ”turhia” ja vain velvoitteen täyttämiseen tähtääviä työhakemuksia.

Julkisen sektorin työpaikat/virat tulee pääsääntöisesti julkistaa avoimeen hakuun. Työmarkkinatorista onkin muodostunut julkisen sektorin avoimien työpaikkojen ilmoituskanavaksi. Trendi näkyy myös

nyt lausunnolla olevissa valtioneuvoston asetuksen listatuissa ammattialoissa, joista lähes kaikki ovat ammattialoja, joissa työnantajana toimii julkisen sektorin toimija.

Työmarkkinatoriin liittyvä ongelma on myös, se että avointen työpaikkojen määrä on ilmoitusten lukumäärää suurempi, koska jo yhdellä ilmoituksella voidaan todellisuudessa hakea sekä palkata useampi työntekijä samaan työpaikkaan. Esimerkiksi kiinteistöhuollon tehtäviin riittää yksi ilmoitus Työmarkkinatorilla, vaikka työnantajayritys tai yrityksen puolesta operoiva henkilöstöalan toimija tosiasiallisesti etsii viittä palkattavaa henkilöä. Yritykset eivät aina halua ilmoittaa todellista palkattavien määrää muun muassa työnantajan imagosyllä tai työnhakuvelvoitteista johtuvien ns. turhien hakemusten ja kyselyiden pelossa.

Todellinen tieto työvoimapulasta on alueilla ja työlupalinjausten painoarvoa tulee kasvattaa

Työ- ja elinkeinoministeriö on tunnistanut Työmarkkinatorin avoimiin työpaikkoihin liittyvän tilastotiedon harhan ja yrittänyt ratkaista ongelmaa edellisellä Marinin hallituskaudella ns. toimialojen tiekarttatyössä. Valitettavasti tiekarttatyö ei ole tuottanut pysyviä ratkaisuja siihen, miten päästä käsiksi todelliseen avoimien työpaikkojen määrään tai miten tuottaa näkymää tuleviin työelämän tarpeisiin. Onkin selvää, että todellinen tieto avoimista työpaikoista sekä osaajapulasta on löydettävissä alueilta, koska niiden työlupalinjaukset perustuvat moneen tietolähteeseen, hyvään vuorovaikutukseen, kyselyihin ja ennakoitiprosesseihin oman alueen elinkeinoverkoston sekä yksityisen henkilöstöalan kanssa.

Valitettavasti lausunnolla oleva asetusluonnos ei nykymuodossaan hyödynnä riittävällä painoarvolla alueellisia työlupalinjauksia. Eri alueilla on hyvinkin erilaiset työvoima- ja elinkeinorakenteet ja siten alueiden tuottamat työlupalinjaukset eroavat sisällöiltään toisistaan. Haasteellisuutta lisää, että työvoiman liikkuvuus on Suomessa matalalla tasolla. Nyt lausunnolla olevassa asetuksessa on alueellisten linjausten kattavuus varsin tiukka (kattavuus 90 % työvoimamäärästä). Käytännössä tämä tuottaa ongelman, jossa ison työvoima-alueen kuten Uudenmaan alueelliset työlupalinjaukset määrittävät hyvin pitkälle sen, mitkä ammattialat voivat edes nousta asetuksen listaukselle. On selvää, että tämä vääristää käsitystä valtakunnallisesta työvoimapulasta ja ei tuo helpotusta eri alueiden tunnistamaan työvoimapulaan.

Palta ehdottaakin, että valtakunnallisten työvoimapula-alojen listauksessa hyödynnettäisiin joko pelkästään tai nyt ehdotettua isommalla painoarvolla alueellisia työlupalinjauksia. Työlupalinjausten taustalla oleva tieto avoimista työpaikoista ja eri alojen tulevasta työvoimatarpeesta on ELY:llä luotettavampaa kuin Työmarkkinatorin kautta saatava peruutuspeili näkymä. Työlupalinjauksiin nojautumalla voitaisiin vähentää asetuksen työvoimapula-alojen määrittelyn taustalla olevaa hallinnollista työmäärää, tuottaa ennakoivaa listausta asetuksen työvoimapula-aloihin sekä vastata osuvammin todelliseen osaajapulaan.

Lisäksi Palta pitää tärkeänä, että valtioneuvoston asetuksessa listataan vain aidosti TTOL-luvalla työskentelevät ammatit, joihin ei liity ammatinharjoittajalupia, korkeakoulutusta ja jotka edustavat myös palkan osalta TTOL-luvan palkkatasoja. Näin voidaan varmistaa, että asetus aidosti nopeuttaa kolmansista maista tulleiden työntekijöiden uuden työn löytymistä ja alan vaihtoa sekä helpottaa työvoimapulaa.

Palta pitää välttämättömänä, että valtioneuvoston asetuksen osuvuutta tarkistellaan säännöllisesti ja päivittäminen on mahdollista nopeasti sekä useammin kuin kerran vuodessa.

Kunnioittavasti,

Palvelualojen työnantajat Palta ry

Tatu Rauhamäki

Johtaja, elinkeinopolitiikka

Milka Kortet

Johtava asiantuntija, elinkeinopolitiikka

Kortet Milka
Palvelualojen työnantajat Palta ry.